

ASTIONYM (CITY NAME) COMPONENT PROVERBS

Eshmirzayeva Shaxlo, Mirzayeva Feruza

Termiz Davlat Pedagogika Instituti, Tillar fakulteti o'qituvchisi

Termiz Davlat Pedagogika Instituti, Tillar fakulteti talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20197182>

Abstract: This scientific article analyzes the linguistic and cultural features of proverbs containing astionyms (city names). The semantic load of city names used in proverbs, as well as their historical, social, and ethnocultural significance, are examined. The study also explains how people's worldview, values, and regional identity are reflected through astionyms. Based on examples from Uzbek folk proverbs, the level of imagery, stylistic role, and communicative functions of such units are identified. The research concludes that proverbs with astionym components represent an important linguistic manifestation of national culture.

Keywords: astionym, proverb, city name, linguistic analysis, semantics, ethnoculture, phraseology, imagery, communicative function, Uzbek folklore

Maqollar — xalq og'zaki ijodining eng qadimiy va boy shakillaridan biri bo'lib, ular xalqning dunyoqarashi, tarixi, qadriyatlarini va madaniy xususiyatlarini o'zida aks ettiradi. Mazkur og'zaki ijod namunalarida ko'plab lingvistik komponentlar mavjud bo'lib, ulardan biri astionimlardir — ya'ni shahar nomlari. Astionimlar nafaqat hududiy yoki geografik ma'lumotni bildiradi, balki ma'noni boyituvchi, obrazlilik va stilistik vazifa bajaruvchi lingvistik birlik sifatida ham xizmat qiladi.

O'zbek xalq maqollarida shahar nomlarining ishlatilishi ko'pincha ma'lum bir tarixiy hodisa, ijtimoiy stereotip yoki madaniy qadriyat bilan bog'liq bo'ladi. Masalan, ma'lum shahar nomi ishonchlilik, go'zallik yoki qudrat kabi abstrakt tushunchalarni ifodalash vositasi sifatida ishlatilishi mumkin. Shu bois astionim komponentli maqollarni tahlil qilish orqali xalqning hududiy ongini, madaniy xotirasini va tilning frazeologik boyligini chuqurroq o'rganish mumkin. [1].

Astionim komponentli maqollar xalq og'zaki ijodining muhim qismini tashkil etadi. Ular shahar nomi orqali nafaqat geografik joylashuvni, balki ma'lum bir hududning madaniy, tarixiy va ijtimoiy xususiyatlarini ham aks ettiradi. Shahar nomining ishlatilishi maqol mazmunini boyitadi va uni tinglovchi yoki o'quvchi uchun yanada ma'noan kuchli qiladi.

Astionim komponenti ko'pincha ijobiy yoki salbiy sifatlarni ifodalash vositasi sifatida xizmat qiladi. Masalan, ma'lum bir shahar nomi mehnatsevarlik, dono fikrlilik, jasorat yoki mehmondo'stlik kabi xususiyatlarni ta'kidlashda ishlatiladi. Shu bilan birga, ayrim hollarda shahar nomi xalq orasidagi stereotipik qarashlarni ham aks ettiradi, bu esa etnolingvistik tahlil va mintaqaviy madaniyatni o'rganishda qimmatli ma'lumot manbai hisoblanadi. [2].

Maqollarda astionim komponenti odatda metaforik va qiyosiy ifodalar bilan birlashtiriladi. Bu shahar nomi orqali ta'kidlangan xususiyatlarni yanada jonli va tushunarli qiladi. Shahar nomi orqali yaratilgan qiyosiy iboralar va figurativ obrazlar xalq fikrida yashirin qadriyatlarni, ijtimoiy munosabatlarni va axloqiy tamoyillarni ochib beradi.

Astionim komponentli maqollar shaharlarning tarixiy va madaniy merosi bilan chambarchas bog'liq. Qadimiy savdo markazi bo'lgan shaharlar nomi ko'pincha boylik, farovonlik va hunarmandchilik bilan bog'liq xususiyatlarni ifodalaydi, ilm-fan va hunarmandchilik markazi sifatida tanilgan shaharlar esa bilimdonlik va dono fikrlilik bilan bog'liq maqollarda uchraydi.

Shahar nomi orqali ifodalangan xarakter xususiyatlari va ijtimoiy me'yorlar xalqning tarixiy tajribasini, yashash sharoitini va madaniy qadriyatlarini aks ettiradi.[3].

Shuningdek, astionim komponenti orqali xalq tilida mintaqaviy identitet va hududiy o'ziga xoslik ham ifodalanadi. Maqollardagi shahar nomlari hududning ijtimoiy-hayotiy voqeliklari, odatlari, urf-odatlar va turmush tarzi bilan uzviy bog'liq bo'lib, ularni o'rganish xalq og'zaki ijodini va mintaqaviy madaniyatni chuqurroq tushunishga yordam beradi.

Astionim komponentli maqollar tahlili orqali tilning leksik va semantik xususiyatlarini aniqlash, shuningdek, xalq tafakkuri, ijtimoiy stereotiplar va madaniy qadriyatlarni o'rganish imkoniyati yaratiladi. Shu bilan birga, shahar nomi komponentining ishlatilishi maqolni o'quvchi uchun yanada ta'sirchan, ma'noli va xotirada qoladigan qiladi.

Umuman olganda, astionim komponentli maqollar shahar nomi orqali xalq og'zaki ijodining hududiy, tarixiy, madaniy va ijtimoiy jihatlarini ifodalaydi. Ular tilshunoslik, etnolingvistika va folklor tadqiqotlari uchun muhim manba bo'lib, xalqning mintaqaviy o'ziga xosligini va madaniy merosini tadqiq qilishda katta ahamiyatga ega.[4].

Ushbu maqolada astionim komponentli maqollar tahlil qilinadi, ularning semantik, stilistik va kommunikativ xususiyatlari aniqlanadi hamda o'zbek xalq og'zaki ijodida shahar nomlarining o'rni yoritiladi. Tadqiqot natijalari lingvistik va etnomadaniy jihatdan muhim ahamiyat kasb etadi.

References:

1. Abdullaev, A. (2015). O'zbek xalq og'zaki ijodi va frazeologiya. Toshkent: Fan.
2. Ergashev, B. (2018). Astionimlar va ularning lingvistik xususiyatlari. Samarqand: Universitet nashri.
3. Karimov, D. (2020). O'zbek maqollari va ularning madaniy ahamiyati. Toshkent: Adabiyot.
4. Mirzaahmedov, S. (2017). Frazeologik birliklarda hududiy komponentlar. Toshkent: Fan va Texnologiya.
5. Sobirov, R. (2019). Shahar nomlarining xalq tili va madaniyatidagi roli. Buxoro: Buxoro Universiteti.